

ДІЛО

виходить щоденно передполуднем

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10. П. пош.
Конто пошт. шовка 143322.
Адреса для телеграм:
— „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в краю 1-50 год.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 7-50 ал., Німеччині 7-50 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словацькій 20 ч. к., Румунії 15 лей,
Болгарії 7-50 ал., Австрії
7-50 ал. — Зміна адреси 1 год.

В СПРАВІ ОГолошення
ЗВЕРТАТИСЯ до АДМІН.
СТРАЦІ
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Співпраця трьох народів.

З приклучу вступлення словаків до чехословацького уряду.

С-ме на наш новий рік рішив клуб послів і сенаторів словацької (католицької) народної партії на спільному засіданні під проводом голови партії посла Андрія Глінки вислати своїх представників до чехословацького уряду. З тою метою вибрано на тому ж таки засіданні шістьох кандидатів на два міністерські портфелі: трьох послів партії (адвокатів) на становище міністра уніфікації і трьох послів священиків на становище міністра здоров'я. З тих шістьох кандидатів уряд вибрав адв. д-ра Гажіка міністром уніфікації й о. д-ра Тісо міністром здоров'я, яких іменовано на згадані становища зараз у найближчих днях.

Яке значіння має вступлення словацьких представників до пражського уряду? Що воно і значає в житті чехословацької республіки і що воно повинно принести словацькому народові?

За час 8-літнього існування незалежної Чехословацької словацька справа переходила гірші фази, про які тут не місце ширше розвинути. На всякий випадок слід ствердити, що по перших хвилях підойми й захоплення при шло скоро розчарування й обурення, спричинені централізаційними змаганнями чеських політиків. Розчарування й обурення словаків вилилося передовсім їх опозиційним становищем у відношенні до Праги і живою пропагандистичною діяльністю за кордоном. Не без значіння була тут і акція словацьких провідників в Америці, де саме в часі світової війни заключений був між ними і Масариком та Бенешом т. зв. Пітсбургський пакт, що гарантував Словаччині в рамках спільної держави повну територіальну автономію. Саме проти ломання цього пакту чеською стороною протестували словаки як у краю, так і в Америці, де словацька еміграція доволі численна, дуже енергійно.

Від часу, як до чехословацького уряду Швєглі вступили представники двох німецьких демократичних партій, було очевидно, що справа притягнення словаків до урядової більшості є тільки питанням часу. І справді переговори з ка-олицькою словацькою партією в цій справі велися здавна, та все таки обі сторони не могли довгий час ніяк зговоритися. Щино в останніх днях обі сторони порозумілися настільки, що прихильники посла о. Глінки могли ухвалити, що вони відні приступити до парламентарної більшості і перемають на себе функції правительственої партії.

Вступлення словацьких делегатів до пражського кабінету є в історії Чехословацької справою величезної ваги, подібно, як свого часу вступлення хорватської партії Радіча до югославського уряду мало величезне значіння для національної і державної консолідації асиденого королівства сербів, хорватів і словенців. Це притягнення найбільшої і найвпливовішої словацької партії до правительственої більшості і до керми державою означає великий крок наперед у важкому процесі консолідації чехословацької держави. Одночасно ця згодя означає скріплення державної

думки і зріст її сили в цілій Чехословацьчині. Разом з тим устане та аґітація, що її управляли словаки на міжнародному терені і в Америці проти теперішніх керманців спільної держави, які досі не хотіли признати словакам прав до вільного автономного життя, хоч це підписали свого часу торжественно в Пітсбургу.

Для Словаччини рішення „людової справи“ о. Глінки має теж переважне значіння. Не тому, що в пражській уряді засядуть два представники словацького народу, з чого один на такому визначно політичному пості, як становище міністра уніфікації, але передовсім тому, що Словаччина входить тепер дійсно у фазу здійснювання автономного принципу в своїй внутрішньому устрою. Слід замітити, що справа, ізза якої розбивалася довгий час переговори Швєглі зі словаками, а саме обсада теки міністра для Словаччини, поладна на шляхом компромісу. Це міністерство буде знесене, а уряд на Словаччині обійме директорія, зложена з трьох словацьких міністрів, а саме з двох вище згаданих і з д-ра

Годжі, міністра рільництва, який належить до тих нечисленних словаків, що заступають тенденції чесько-словацької національної єдності. Обставина, що цілу політику в католицькій Словаччині бере в свої руки головно з того погляду, що ізза відомого протирелігійного курсу чехів, який вони пробували накласти й на Словаччині, приходило між ними і словаками до постійних конфліктів. Тепер і цей курс чехів не матиме місця в автономній словацькій країні.

В цілості притягнення словаків і німців, отже трьох головних народів держави, до державної керми в Чехословацьчині означає без сумніву великий поступ в напрямі її консолідації і її скріплення. Одночасно це є доказом, що чехословацька республіка ставить чимраз поважніші кроки на шляху повної рівноправності своїх народів. Тому слід сподіватися, що по німцях і словаках прийде черга й на інші, дрібніші відлами народів Чехословацьчини, в тому числі й на 600-тисячне населення українське.

Не можна сказати, щоби прихвощені скоки на терен більшовизму (відповідні уступки, як зайві, ми пропустили) — теж були в даному випадку доцільні. Поклони перед „високим інтелектом“ жидів мало обосновані і спираються на прикметному нашій масі примітивізм і сліпий вірі в „жидівську мудрість“. Величавими у жидів є тільки інстинкт солідарності і безпеки ремонної автореклами та зручної сугестії — якраз щодо їх „високого інтелекту“.

Практичної розв'язки, якими засобами змагати до ліквідації непорозуміння між українцями і жидами, д-р Окун, не дав. Та треба признати, що це дуже важке завдання. Старався підійти до розв'язки цього питання д-р Лев Бачинський, однак прикметний йому мягкотільний лібералізм зупинив його на півдорозі.

На загал опінія д-ра Окун, просякнута леготом безпричинного ідеалізму, який дехто міг би назвати навіть філософічною наївністю.

Православний зїзд.

Над чим радив зїзд представників православного духовенства і мирян у Варшаві?

Між 10.—12. січня відбувалася у Варшаві нарада представників православного духовенства і мирян, на якій учасники застановлялися над теперішнім положенням православної церкви в Польщі. На нараді виголосив між іншим великий реферат на ту тему митрополит Діонісій. Він зазначив, що православна церква переживає в Польщі дуже важкі часи передовсім тому, що по нинішній день немає „статуту“, який нормував би її правне положення в державі. Крім того спливаєсь до нас історія введення автокефалії православної церкви у Польщі, яка, на його думку, дала церкві деякі користи.

Зїзд займався між іншим „статутом для православної церкви та над постановами про внутрішній устрій православної церкви в Польщі“. Ш постанови прийняв варшавський синод 13. III. 5. VI. і 1. VII. 1925 р. Учасники зїзду прийняли постанову, в якій звертаються до синоду з проханням доповнити ці „постанови“ уступом про те, що найвищою законодавчою установою православної церкви в Польщі є т. зв. помістний собор, скликуваний періодично на основі точної зберігання канонів православної церкви.

Митрополит Діонісій зазначив при кінці наради, що черговим завданням церковної влади є тепер скликання православного собору з цілої Польщі. Та справа скорішого чи пізнішого його скликання залежить — на думку — митрополита у великій мірі від польського уряду, перед яким почато в тій справі заходи ще в грудні минулого року. Для підготовки собору відбується окрема т. зв. передсоборна нарада.

Найважливішою справою, яку вирішив зїзд, треба вважати факт затвердження славного „статуту“ православної церкви в Польщі, який виробило міністерство освіти в часи міністрування відомого і незвичайно „заслуженого“ для польської

Жиди й українці.

Дальші два українські голоси в обхідній анкеті львівської „Хвилі“.

Менше „політично“, себто більше безпосередньо, хоч зате й більше наївно (себто своєрідно ідеалістично) висловився на тему жидівсько-українських взаємовідносин д-р Т. Окуневський.

„В останніх часах не все вдовольняло мене становище жидівських політиків, які — одержавши значну частину мандатів ізза нашої наємної абстиненції підчас виборів — не трималися принципу безсторонності, правди і допомоги для покращення, але шукали ближчої утилітарної користі для свого народу, не зважаючи на те, що тим шкодять слабшому певно економічно! — Ред.) від себе народу і наражають на шкоду культуру краю. (Маю на думці угоду Райха-Габсбургів).“

Згорі зауважую, що тепер переживаю фазу великої пошани (респекту перед жидівським інтелектом і перед судицтвом вашої раси, яка мабуть походить ще від заповідей Мойсея, що заборонив вашій расі кровно мішатися з іншими расами, через що вигорілося в жидівським народі одно бажання, один інстинкт, і коли станеться якийсь жидівський погром в Румунії, Росії або деінде, то негайно відкидаються жиди з цілого світа, а історія Дрейфуса, Бейліса, Тіса і слар, а тепер Шварцбарта доказує, що жиди всього світа, не зважаючи на різницю, всюди є однією судицтвом масою з одним інстинктом і одним бажанням.

Цього непомірно завидую жидівському народові, сам будучи сином народу, що у важких хвилях сам постійно розпоршується — і треба ще багатого, дуже багатого праці над ним, щоби почув в собі хоч крихітку тієї єдності, яку інстинктивно почувують в собі жиди всього світа.

Але скоро маю таку пошану перед вашим народом і солідарністю і скоро знаю, що вас в краю є 10 відсотків та що не займаєте ся тільки м'ясою осередки, то маю звернутися на адресу вашої раси із закликом, що не все стоїть вона по стороні правди.

Легка нажива при допомозі куплених за політичні услуги концесій, дорозкозна, не все сонця торговля, розвивання народних мас по коршмаках, та придержування політичних цього світа, щоби тільки забезпечити легку дозвіл до різноманітних концесій, — ось, що робить з жидів людей без принципів і несимпатичних.

Жиди в нашій країні зі своїм високим інтелектом, науковими умами могли би бути сією „ашої землі“, і я думаю, що коли повстане єдиний народ, то — працюючи над осмисленням і убагаченням своїх мас — зближаться до нашого трудового народу і разом з нами буде сподіватися на визволення нашого народу.

Це я частинно завважив у жидів, що працюють на рілі. Зрештою, завела мене наліва.

В ша делегация у польських соймів пішла по лінії найменшого опору і подала у відомий гріх вашої раси, з яким боролися ваш великий Мойсей в Пятидесяті, наказуючи своєму народові, щоби служив Єгови, себто правді, а не золотому тельцеві...

Практично річ безпечна, думаю, що ваша журналістика зробила би краще велику присутію і причинилася би до убагачення (II) українців і поляків в тому краю, колиб без огляду на хвилеву користь жидів і приподобання сильним цього світа все виступала в обороні правди, правді й інтелекту...

Скоро всі старозаконні стануть при принципі, який я називаю „чесною правдою і правдою“ і будуть його безоглядно реалізувати, то місце дотепершніх незрозумілих заступити прихильності, що властиві жидівським і поляківським обидвом народам.

В моїй практиці як адвоката і політика стрічався я з добрим й незлобним проявом вашої раси і ствердив при тому, що в інстинктах мого народу нема крові (II) ненависті до нас. Ще хлопчик був я злимавний, почувши крик з одного гуча з наших капанських гір: „Не допусті, Господи, щоби сонечко божє сходило без жидів, бо хто мені допоможе в нещасті“.

В пізнішому часі обернувшись в велику допомогу життю уділювану нашим селам, на поліщення маршати праці при перелюдці дорської землі, якої з причини шовіністичних не хотіли нам продавати польські двори. Бачив я і вірність жидів, коли я був в нещасті і найшовся без помічч. Тод жиди поспішили мені з допомогою. Але бачив я і жорстокість, коли викинуло наших селів з останньої скіби землі, і ніщо не зворушувало їх (жидів), коли сгорілися на бучні закону, а за нами стояв готівний до виконання ексекучі — судовий ексектор.

Відповідь д-ра Т. Окуневського кінчається не зовсім пригожою апострофою на адресу крикунів і наслідувачів більшовицьких метод...

Опінію д-ра Окун. дуже важко аналізувати. В першу чергу вона не дає прямої відповіді на поставлені питання, не охоплює всебічно жидівської проблеми на українській території, хоч намагається дати начерк жидівської психіки. Знову ж бажання д-ра Окун. поставити галицьких жидів в ролі своєрідних „медіаторів“ між українцями і поляками — також наскрізь схиб-

го православна Станіслава Грабського.

В зїзді взяло участь 60 благочинних і стількиж церковних ктиторів. Зони вибрали споміж себе окрему делегацію, зложену з 7 духовних і 6 світських учасників зїзду, яка під проводом протопресвитера варшав. митрополитичного собору о. Т. Теодоровича мала вручити спеціально виготовлений матеріал у порушеннях на зїзді справах польському урядові, а також мала відіграти в тих же справах маршадків соїму і сенату. В меморіалі зїзд висунув до уряду такі домагання: 1) прискорити встановлення правового положення православної церкви в Польщі через затвердження виробленого і предложенного урядові вищою церковною владою статуту (того самого, про який вгорі згадувалося); 2) дати всьому православному духовенству, як безумовно лояльному до польської держави, право польського громадянства; 3) припинити у відношенні до православного духовенства адміністративні надужиття світської влади на місцях, даючи духовенству змогу в кожному випадку доказувати свою невинність судовою дорогою; 4) забезпечити православне духовенство державним грошом і земельним уділом; 5) припинити парцеляцію церковних земель та залишити їх у розпорядженні монастирів і парохій; 6) унеможливити ревіндикацію церков і задовольнити старання православних вірних про відкриття тих парохій і церков, які зачинені в недавньому часі, а на майбутнє відноситися прихильно до подібних старань. Цілий зміст меморіалу подаємо на основі інформації варшавської російської газети „За Свободу“.

При тій нагоді не можемо прилюдно не замтити, що не зважаючи на важність і далекосяглість деяких постанов описаної наради, які то постанови будуть мати не мале значення і для українського православного населення під Польшею, ні один з інтелігентних православних українців з північно західних українських земель не вважав за доцільне поінформувати українського загалу про ті події на сторінках одного українського щоденника, яким є „Діло“ на західно українських землях.

„Моральна санація“ у практиці.

До чого у нас уживають поліції?

Пишуть нам:

Безперечною низкою спадали все на наш наїзд адміністративні зловживання і чим то тому не дивувалися, бо чейже ми знаємо, куди попадали ми і з ким маємо до діла. Але по тривалішому перевороті, себто в часі т. зв. моральної санації, дехто повірив, що чейже дещо зміниться. До таких легковірних належали і громадяне села Підсатки, повіт Львів. Опираючись на обов'язуючий шкільний закон, виготовили вони в пописаній речинці дня 29. XII. 1926 тринадцять декларацій за 43 дітей з домаганням заведення української мови навчання в народній школі в Підсатках. А що на деклараціях мусять бути зазначені підписи батьків, то громадяне зібралися у громадській канцелярії з жаданням, щоб громадський комісар потвердив правдивість їхніх підписів. Але комсар Ян Баркет зазначив, що не може підписати, доки не дістане дозволу від старости. Обурені таким поступком нахальника громадяни зложили часті своїх декларацій у грона Іосифа Баби, щоб він найбільшого дня поїхав зі старостою до староства. Одне з слів цього дня вже в 5 год. зранку прийшло до хати п. Баби постерунковий Кароль Тарадай і сконфіскував зложені у нього декларації. Щойно дня 2. I. с. р. інший пострунковий прініс п. Баби і видав сконфісковані декларації, намагаючись при тім переконати його, що нічого не сталося і щоб „сидіти тихо“.

Так поступають тепер адміністративні чинники супроти нашого населення. Щоб унеможливити внести декларації в приписані речинці до кінця годині, конфіскують їх, а після, як уже починає вношення мину (2. I.), тоді віддають. Так виглядає тепер „моральна санація“ у практиці. Подаємо цей факт надужиття підсатеської поліції і громадського комісаріату як політичний чинник, щоб цю справу як слід заняли.

С. ЧЕНЬ — МІСЯЦЬ „РІДНОЇ ШКОЛИ“.

Кожній Українцеві (ка), кожна українська установа обов'язані зложити дар на „Коледу“ для „Рідної Школи“.

Ніяка інша українська установа не уполважена відкликатися в січні до народної жертвенності.

Радянська Україна.

За дешого видання „Кобзаря“.

Київська „Пролетарська Правда“ публикує на жну спаву загально доступного і дешевого видання творів Т. Шевченка. Вона піддала думку видати з нагоди десятих роковин жовтневої революції нового „Кобзаря“ з коротенькими поясненнями, що коштів би не більше як 50 копійок. Та ж газета інформувала, що 300 тисяч кобзарів, потрібних для вибування пам'ятки Шевченка в Київ, мається зібрати в порядку громадського збору. Цю суму треба зібрати до 10 березня 1931 року, що є днем 70-тих роковин смерті Шевченка.

Українізації правління влади в частині Вороніжчини.

„Вісті“ з 8. счня повідомляють, що вороніжський губернський виконавчий комітет має намір в часі перевороту рад українизувати державний радянський апарат в одній волості кожного повіту. Вороніж лежить, як відомо, на території Російської Федеративної республіки, а до вороніжської губернії належить кілька повітів, що мають перевагу українського населення. Поки що взято на увагу тільки три повіти. У подільських волостях тих повітів, призначених для українзації в цьому році, мають збирати усі слухачі, міліцію та судові органи. Вже тепер підшукують відповідних урядовців, що мали б працювати в українизованому апараті. Вони працюють відповідні курси. Кожна повітова установа буде мати теж по одному робітнику, що знає українську мову. Таким чином волости будуть мати змогу листуватися з повітом в українській мові.

Українська опера в другій половині сезону.

З кінцем першої частини щогорічного сезону заїшли — як інформувала літературний додаток харківських „Вістей“ „Культура і побут“ — деякі зміни в управлінні оперного об'єднання України. На чолі об'єднання став на місце Каргальського (що ангажував до одеської опери нашого земляка М. Голіського А. Воробієв). Новий директор перейшов в першу чергу скорочення „штатів“ в подільських операх. З с-мій харківській опері звільнено 3 актори. Не менші скорочення відбулися і в київській та одеській опері. Після переїзду опер, чи краще обміну силами буде відбуватися не то рази, а два рази на про. тязі сезону. В другій частині сезону вони гратимуть там, де тепер затрималися. Таким чином у Харкові буде тепершній склад одеської опери в Київ харківської,

а в Одесі Київської. Однак найкращими акторами ці опери мають від часу обмінятися. Шко до репертуару, то він може збагатитися творами Лопіна (переклад Чепіженка в обробці Володимира „Трильді“, „Фауст“, „Чорно Сох“). Пова тим пізніше також опера „Енеїда“, р Київі але „Тарас Бульба“ і „Князь Ігор“, а в Одесі „Лопіна“, „Винова Краля“, „Майстер і марш“ і „Одиний Бунт“. До харківської опери належать такі знамениті співаки-актори: Голіський, Кипоренко, Доманський, Будняк, Потожний, Шалашовський, Шалашов, Володін, Коліба, Захаренко, Робічак і Гукіла. Режисерами є Мандік, Латинський і Халькевич.

Губерда Гімний об'єднання є найліпший.

690

10-14

Концентраційний наступ

Сороматі вороги Об'єднання — істичні мотиви їх кампанії. — Голі, трот, — В що вірять і в що не вірять реакціонери д-ра Бачинського. — Авторитетне висноження голови УНДО. — „Темні місця“ чи темні і брудні думки.

В останній часок поведено генеральний наступ проти Українського Нац. Левоу. Об'єднання спільними силами всіх ворожих українському національному таборові і невдоволення з його консолідацій чинників. Завдяки боротьбі проти Об'єднання найбільш неспокійним засобом ведуть і українсько-московські, і польські, і радянсько-комуністичні чинники. Видно, що Об'єднання є сповіді дуже важливим організатором чинником і захистом для українського народу, коли аж такі різноманітні чинники спільно і поєднуються для спільної кампанії. Радянська преса недоволення, що організований український національний табір не впаде перед всемогутньою Москвою і не прийняв офіційної Радянської України найпоширенішим і найвищим зв'язком самостійності й незалежності української нації. Тому не з тривоги, що — мовляв — українське дрібномішанство — готується до угоди з Польшею. Українсько-московські преса, як ліво соціалістична („Світло“, „Воля Народа“) і „Наше Життя“, так і правонаціоналістична („Рада“) з тих самих мотивів, та ще й мотивів брудної партійної конкуренції, відверто в Об'єднання. Всі ці

Життя і школа

Найновіші проекти устрою польського шкільництва й українські середні школи.

(Докінчення.)

„Вихідною точкою“ — як сказав д-р Баргель — є 7-літня всенародня школа. Спиною дещо ширше над проектом тієї школи, вже хоч би тому, що ця справа є теором цілої реформи.

В принципі всенародня школа є 7-класова й триває від 7—13 року життя. Наука безплатна. Однак беручи на увагу ступінь успосіблення дітей, ця всенародня школа, що має бути підбудовою для всіх родів шкіл, мусить бути зрізничкована, а не однокласова (jednolita) для всіх дітей, як це проектували попередні проектодавці.

Слабше успосіблені діти слід вже на початку шкільної науки або першому її році — направляти до рівнозначних відділів, а найгірших до заведення для ідіотів. Наслідуючи систему в Мангаймі, проектує Навроцький вже від першого року навчання вести рівнозначні відділи: а то побіч нр. А для нормально середньо-успосіблених 7-літ, ще відділ Б для дітей нормально слабо-успосіблених 6-літ, відділ В для аномально слабо-успосіблених 4 роки. В кожному з тих відділів остання класа має заокруглену цілість знання. Для високо-успосіблених твориться відділ А по 4. класі біфуркаційний відділ Г, а вкінці, щоб ще більше перевести селекцію чи сегрегацію на основі успосіблень, а не основі

походження чи тат маєткового стану розлич — біфуркується ще й третю класу (7 рік науки) для тих, що підуть до гімназій і віддаються переважно теоретичним студіям, і для тих, що віддаються практичним зв'язкам та не йдуть до тзв. ліцеїв, фахових шкіл і т. і.

Розуміється, що в обсязі цієї системи існують різні переходи з відділу до відділу, якщо такий перехід буде обоснований діагнозом успосіблення, яке може з різних причин не ехилитися в одну або в другу сторону.

Такий устрій всенародньої школи улекшить її подолання з середньою школою, яка складалася би з найрізніших типів з різною кількістю класів. Середню школу становили би: фахові школи, 4-літні ліцеї, 5-літні гімназії різних типів.

Фахові школи доповнялися би з відділу А, але вільно було би спосібнішим перейти і до ліцеїв, а навіть до гімназій. З відділу Г переходили би учні до фахових шкіл ліцеїв і до гімназій. А знову з біфуркаційного відділу при Г переходили би учні лише до гімназій, і це були би найспосібніші учні з нахилом до теоретичних студій.

Всі типи середніх шкіл були би зрівняні у відношенні до університетів.

В цій системі переведено отже принцип педагогічного добору і не порушено єдності шкільництва. Для кожної спосібної дитини була би це драбина, що зачинається першим роком науки в диточому садку й кінчиться університетом або вищою вищою школою. Для дітей менше спосібних й неспосібних ця

драбина була би відповідно до здібностей коротіша.

Так в головних рисах представляється найновіший проект устрою польського шкільництва.

Іде тут головню про 7-літню й 7-класову всенародню школу і про 5-літню гімназію. Все це гасло звучить: чи 7-літня народня школа як підбудова всіх вищих шкіл, чи 8-літня гімназія?

Для нас, Українців, цей проект є незвичайно важним з різних оглядів. Важний він для нас як проект сам для себе, на основі якого будуть вчитися наші діти, але важний він ще також і тому, що ліквідує класичні гімназії, які в нас одинокі існують (державні і приватні). В цьому проекті нема місця для 8-літньої гімназії, три нижчі класи гімназії зникають, бо в них — як кажеться — є той сам науковий матеріал і той сам рівень знання, що в 3-х вищих класах народньої школи. Цей проект готов овалити наші приватні гімназії, з яких всі є класичні і мають по більшій частині нижчі класи. Тому з огляду на вагу справи й українське громадянство мусить над цю справу заздалегідь подумати, щоб в даний час заняти відповідне становище. Годиється додати, що вже й так народня школа своїми вищими класами робить конкуренцію нижчим класам гімназій, не тільки державної, але ще в більшій мірі робить й буде робити приватній з огляду на зубожіння населення. Вихід може бути такий: або ми зрезниємо з наших класичних гімназій передовсім приватних, і в тій справі віддамо ініціативу й напором праці державі — або

згодимося завести в себе 5-літню гімназію.

В першому випадку виставилися би ми на посміхання, хоч ми ще маємо своїх 14 прихатних гімназій — пишуть поляки, що одна приватна українська гімназія припаде на 278 515 мешканців, одна рин. польська на 45 20, німецька на 86 7, а жидівська на 24 350. І ці числа є мірилом заінтересування шкільництвом і найкращим доказом культурних запотребувань, яких шкільництво нр. українське (чи інше) майже зовсім не проявляє. Вправді тут можна би покликатися на економічні відносини, одначе ті різниці не є такі великі, щоб одрадували вповні відсутність чи спроможність ініціативи в ділянці приватного шкільництва. Єдиним і рішучим мотивом є тут лише відчуття потреби освіти, культури, не вироблення. А далі годиться зазначити, що лише однієї українці ждуть на заспокоєння тих потреб державою. Бо коли жиди мають 11 прив. шкіл, німці 37, поляки 401, то українці лише 14, а москалі й білорусини 18.

Що тоді про нас написали б якщо ми дали б власті своїм гімназіям?

А якщо знову перемінимо їх на різнітні 5-класні середні школи в тому випадку, коли не будемо мати своїх 7-класових всенародніх шкіл з українською мовою навчання — до гімназій приїде так слабо з української мови педагогів і матеріал, що тяжко буде собі з ним порадити, а передсма того вже тепер мають наші українці.

Здатися на те, що лише держав-

